
Darbo partijai
Lietuvos lenkų rinkimų akcijai
Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžiui
Lietuvos socialdemokratų partijai
Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungai
Partijai „Tvarka ir teisingumas“
Tėvynės sąjungai – Lietuvos krikščionims demokratams

SIŪLYMAI

BŪSIMOSIOS XVII - OSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMAI

LiJOT Asamblėja Nr. 40, 2016 m. balandžio 23–24 d.

Druskininkai

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – LiJOT) – didžiausia skėtinė nevyriausybinė jaunimo organizacija Lietuvoje, šiuo metu vienijanti 68 nacionalinių jaunimo ir su jaunimo dirbančių organizacijų, regioninių jaunimo organizacijų sąjungų siekia atkreipti didžiausių Lietuvos politinių partijų dėmesį į jaunimui ir jaunimo politikai aktualius klausimus bei teikia pasiūlymus, kokiais prioritetais remiantis jaunimo srityje gali būti formuojama XVII-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa po 2016 m. spalio 9 d. vykstančių Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų.

Paskutiniu metu jaunimo situacija Lietuvoje smarkiai kito (emigracija, švietimo reformos, ekonominis jaunų žmonių aktyvumas, amžiaus struktūros pasikeitimas Lietuvoje ir kt.). Šalies viešojoje politikoje aiškiai suvoktos ekonominės, socialinės ir nacionalinio saugumo grėsmės, kurios itin stipriai palietė ir jaunus žmones, gyvenančius Lietuvoje.

Į jaunimą orientuotų politikos priemonių plėtra tapo svarbia politinės retorikos dalimi, tačiau matome, kad dauguma 2011 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos Nacionalinės jaunimo politikos plėtros programos priemonių taip ir liko neįgyvendinta arba neskirti tinkami finansiniai ir kiti resursai jų įgyvendinimui.

Prasidėjus pasaulinei ekonomikos krizei, buvo pastebėta, kad beveik visose šalyse labiausiai nukentėjusi socialinė grupė – jaunimas. Į jaunų žmonių problemas dėmesį atkreipė ir Europos Sąjungos institucijos. Būtent tai, kad jauni žmonės produktyviausius savo metus praranda neturėdami galimybių tobulėti ir kurti, kelia nerimą, nes krizės pasekmės bus jaučiamos dar labai ilgą laiką¹.

LiJOT, atkreipdama dėmesį į susiklosčiusią situaciją ir galimas pasekmes jaunimo politikai Lietuvoje, išskyrė pagrindines šešias prioritetines temas, kurios šiuo metu yra itin aktualios šalies jauniems žmonėms ir jaunimo nevyriausybinėms bei su jaunimu dirbančioms organizacijoms. Raginame Lietuvos politines partijas tinkamai įsigilinti ir peržiūrėti šiuos pasiūlymus bei įtraukti juos į savo rinkimines programas, siekiant, kad jaunimo politikos dalis deramai atsispindėtų XVII-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje bei būtų realiai įgyvendinta. Užtikriname, kad atliksime nuolatinę įtrauktų ir įgyvendinamų pasiūlymų stebėseną, siekiant efektyvaus jų pritaikymo politikoje.

Šiame dokumente LiJOT teikia pagrindinius pasiūlymus šioms prioritetinėms ir ypatingos skubos darbų reikalaujančioms temoms: a) Jaunimo veiklos finansavimas ir infrastruktūra; b) Jaunimo savanoriška veikla ir užimtumas; c) Neformaliojo ugdymo metu įgytų kompetencijų pripažinimas; d) Jaunimo pilietiškumas ir jo ugdymas; e) Jaunimo sveikata; f) Jaunimo ir socialinis verslumas.

JAUNIMO VEIKLOS FINANSAVIMAS IR INFRASTRUKTŪRA

Lietuvoje 2015 metų pradžioje gyveno 602,9 tūkst. 14–29 metų amžiaus žmonių². Finansavimas jaunimo organizacijoms buvo ženkliai sumažintas nuo 2008 m. (2008 m. skirta apie 724 tūkst. eurų). 2009–2014 m. suma, skiriama tiesiogiai jaunimo ar su jaunimu dirbančių organizacijų projektams ir programoms, iš bendros valstybės biudžeto eilutės, tesudarė 203 tūkst. eurų per metus. Nors 2016 m. valstybės biudžete buvo numatyti papildomi 100 tūkst. eurų jaunimo

¹ Mantas Bileišis et al., *2005-2014 m. jaunimo ir jaunimo politikos apžvalga*. Vilnius: Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, 2015

² Ten pat., 16-17

veiklos finansavimui, tai pasiekė tik trečdalį prieš ekonominę krizę buvusio finansavimo lygio. Pagal tokį skiriamą finansavimą, vienam finansuojamos jaunimo organizacijos nariui – jaunam žmogui – per metus teko vidutiniškai 8–10 eurų suma jo veiklos ir ugdymo išlaidoms padengti.

Jaunimo organizacijų veiklos bei įvairių iniciatyvų rėmimas ir jaunimo užimtumo didinimas buvo numatytas ir XVI-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje (151 punktą). Nacionalinės jaunimo politikos plėtros programos priemonių plane yra išskelti aukšti rodikliai, tačiau tarpinių programos rodiklių peržiūra per pirmus du iš trijų programos įgyvendinimo etapų rodo, kad jie dar nepasiekti.

Atkreipiame dėmesį, kad jaunimo dalyvavimas jaunimo nevyriausybinėse organizacijų veikloje skatina jų narių pilietinį sąmoningumą, ugdo atsakomybę už savo valstybę ir visuomenės gerovę jausmą. Tai itin svarbu šiandienos aktualijų kontekste, kuomet Lietuva nuolat susiduria su įvairiomis informacinio saugumo bei pilietiškumo stokos grėsmėmis. Šį faktą įrodo ir 2016 m. pradžioje pristatytas pilietinės galios indeksas, pasak kurio bendra Lietuvos gyventojų pilietinė galia yra sumažėjusi.

Jaunimo politika Lietuvoje yra horizontali, tačiau tai nereiškia, kad jai neturi būti užtikrintas tinkamas dėmesys ir finansavimas siekiant užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo. Didelį dėmesį svarbu skirti ir Atvirų jaunimo centrų, Atvirų jaunimo erdvių, jaunimo informavimo taškų ir centrų plėtrai Lietuvos savivaldybėse, taip kuriant saugią aplinką jauniems žmonėms įsitraukti į aktyvias veiklas savo regione ir minkštosiomis priemonėmis spręsti jaunimo nedarbo bei užimtumo problemą. Pabrėžiame, kad tik sudarius tinkamas sąlygas jaunimo politikos įgyvendinimui, galima užtikrinti deramą jaunų žmonių ugdymą ir pilietinės visuomenės vystymąsi Lietuvoje.

Atsižvelgdami į išdėstytus argumentus, **raginame** savo politinėse programose numatyti šias pagrindines nuostatas:

- Kiekvienais metais palaipsniui numatyti finansų didinimą Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 3.2. programai „Jaunimo politikos įgyvendinimas“, numatant konkrečius organizacijų stiprinimo prioritetus, ir iki 2018 m. skirti bent 5 mln. Eur per metus finansavimą ir kasmet jį didinti bent po 0,5 proc.;
- Siekti, kad Lietuvos savivaldybių biudžetuose būtų numatyta pastovi procentinė dalis, skiriama jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų veikloms Lietuvos savivaldybėse;

- Siekti, kad lėšos, skiriamos jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų veiklai, būtų skirstomos skaidriai, o į lėšų skirstymo proceso stebėjimą nacionaliniame bei regioniniame lygmenyje būtų įtraukti jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų atstovai. Svarbu, kad lėšų skirstymo procese nedalyvautų vien institucijų, skelbiančių finansavimo konkursus, atstovai ir darbuotojai;
- Sugrąžinti institucinį finansavimą, kuomet tam tikra lėšų dalis skiriama jaunimo nevyriausybinių organizacijų įrangos, techninių išteklių atnaujinimui, darbuotojų įdarbinimui ir išlaikymui;
- Prioretizuoti programų finansavimo konkursus, o jų paskirtimi laikyti konkrečių pilietiškumo ugdymo, jaunų žmonių įtraukimo į savanorišką veiklą, jaunimo organizacijų vienijimo ir atstovavimo tikslų, kurie numatyti Jaunimo politikos pagrindų įstatyme, pasiekimą;
- Mažinti biurokratinės kliūtis jaunimo ir su jaunimu dirbančioms organizacijoms nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis pasinaudoti galimybėmis gauti finansavimą;
- Stiprinti nevyriausybinių organizacijų pajėgumą dalyvauti viešųjų pirkimų konkursuose ir mažinti kvalifikacinius reikalavimus, kurie apsunkina galimybes dalyvauti tokiuose konkursuose;
- Užtikrinti, kad būtų tinkamai įgyvendinama Nacionalinė jaunimo politikos plėtros programa ir 2019 m. būtų pasiekta bent 70 proc. programoje numatytų rodiklių;
- Leisti organizacijoms, dalyvaujančioms įvairių programų konkursuose, savo indėlį įskaityti kaip savanorišką veiklą.

JAUNIMO SAVANORIŠKA VEIKLA IR UŽIMTUMAS

2011 m. buvo priimtas Savanoriškos veiklos įstatymas, kuris tapo pirmuoju žingsniu įteisinant ir reglamentuojant savanorišką veiklą Lietuvoje. Lietuvos jaunimo nevyriausybines organizacijas teigia, kad savanoriška veikla yra pilietinės visuomenės pagrindas, bendruomenės vienijanti ir stiprinanti veikla, kurios metu įgyjamos reikalingos kompetencijos darbo rinkoje,

socialiniame gyvenime³. Per kelerius paskutinius metus Lietuvoje buvo įgyvendinta daug savanorišką veiklą skatinančių iniciatyvų, tačiau visos jos buvo nukreiptos į niekur nedirbančių, nesimokančių ir nedalyvaujančių jaunų žmonių įtraukimą, ignoruojant kitus jaunos žmones, kurie taip pat aktyviai siekia užsiimti savanoriška veikla. Savanoriška veikla negali būti paversta tik priemone jaunimo nedarbo situacijai spręsti ir turi būti nuosekliai plėtojama, siekiant kuo didesnio jaunų žmonių įsitraukimo į ją, taip kuriant stipresnę pilietinę visuomenę ir auginant bendrąjį vidaus produktą, kurį sukuria savanoriška veikla.

Atkreiptinas dėmesys į Lietuvoje įgyvendinamas jaunimo užimtumo iniciatyvų programas. Manome, jog būtina sudaryti sąlygas visoms tiesiogiai su jaunimu dirbančioms institucijoms tinkamai dalyvauti įvairiose jaunimo užimtumo iniciatyvų programose. Svarbu, kad jaunimo užimtumas būtų suprantamas platesniame kontekste, ne tik kaip užimtumas darbo rinkoje.

Atsižvelgdami į išdėstytus argumentus, **raginame** savo politinėse programose numatyti šias pagrindines nuostatas:

- Formuoti ir stiprinti teigiamą savanoriškos veiklos įvaizdį šalyje, skatinant ją tarp įvairių amžiaus ir socialinių grupių žmonių;
- Įdiegti ir nuolat įgyvendinti nacionalinę jaunimo savanoriškos tarnybos programą, kuri leistų stiprinti jaunų žmonių Lietuvoje mobilumą, aktyvų įsitraukimą į programos veiklas;
- Priimti reikalingus teisės aktus, kad aktyvi ir įrodoma jauno žmogaus savanoriška veikla galėtų būti pripažįstama kaip darbinė veikla;
- Įgyvendinant Jaunimo garantijų iniciatyvą, išplėsti šiuo metu įgyvendinamas priemones ir sudaryti sąlygas aktyviems jauniems žmonėms dalyvauti įvairiose Jaunimo garantijų iniciatyvos veiklose.

NEFORMALIOJO UGDYMO METU ĮGYTŲ KOMPETENCIJŲ PRIPAŽINIMAS

XXI a. darbo rinka reikalauja įvairių profesinių ir socialinių įgūdžių turinčių aukštos kompetencijos darbuotojų. Gebėjimas greitai prisitaikyti prie nuolat kintančios darbo rinkos, dirbti komandoje, strategiškai ir kritiškai mąstyti ar gebėti viešai kalbėti yra ko ne privalomi kiekvienam

³ Ten pat, 133-135

aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui. Visgi matyti, kad formaliojo švietimo įstaigos ne visada geba suteikti jaunam žmogui reikiamas kompetencijas, tad kompetencijų įgijimui reikia ieškoti naujų būdų. Jaunas žmogus veikdamas nevyriausybinių jaunimo ar su jaunimu dirbančių organizacijų veikloje įgyja daug įvairių „minkštųjų“ kompetencijų, kurios padeda sėkmingai įsidarbinti, prisitaikyti prie sparčiai kintančios kasdienybės.

Siekiant mažinti jaunų žmonių nedarbo lygį, itin svarbu sukurti įrankius, kurie leistų neformalaus ugdymo metu įgytas kompetencijas pripažinti ir tinkamai įvertinti. 2012 m. Europos Sąjungos Taryba priėmė rekomendacijas šalims narėms dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo, kurioje teigiama, kad šalys narės turėtų įgyvendinti šią rekomendaciją, pasitelkiant Europos kvalifikacijų sąrangos (EKS) patariamąją grupę, įsteigtą pagal 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo, ir prireikus įtraukti susijusias jaunimo organizacijas bei savanoriškos veiklos sektoriaus atstovus į vėlesnę EKS patiriamosios grupės veiklą⁴.

Atsižvelgdami į išdėstytus argumentus, **raginame** savo politinėse programose numatyti šias pagrindines nuostatas:

- Įtraukiant socialinius partnerius (jaunimo nevyriausybines organizacijas, savanoriškos veiklos sektoriaus atstovus, darbdavių organizacijų atstovus ir kt.), sudaryti kompetencijų, įgyjamų neformalaus ugdymo metu sąrašą ir parengti reglamentavimą, kaip tokiu būdu įgytos kompetencijos gali būti patvirtinamos bei įvertinamos;
- Numatyti stojimo į aukštąsias mokyklas lengvatas žmonėms, sukaupusiems didelę patirtį ir įgijusiems reikiamas studijų programai kompetencijas neformaliojo ugdymo būdu;
- Valstybiniu mastu skatinti darbdavius pripažinti jaunų žmonių neformalaus ugdymo metu ar veiklos nevyriausybiniuose jaunimo organizacijose metu įgytas kompetencijas;
- Toliau taikyti neformalaus vaikų švietimo krepšelio principu grįstą finansavimo modelį bei taikyti jo metodiką šalies savivaldybėse ir po 2020 m., sukuriant sąlygas jaunimo ir su

⁴ Europos Sąjungos Taryba, *Tarybos rekomendacija dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo*. 2012 m. gruodžio 20 d. Nr. 2012/C 398/01

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:398:0001:0005:LT:PDF> > [Žiūrėta 2016 04 12]

jaunimu dirbančioms organizacijoms lygiomis teisėmis su kitais teikėjais vykdyti neformaliojo ugdymo programas ir gauti joms finansavimą;

- Atsižvelgiant į tai, kad jaunimo (14–29 m.) neformalus ugdymas apima tiek mokinių, tiek suaugusiųjų švietimą, darniai įtvirtinti neformalųjį ugdymą Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme ir neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatyme kaip integralią švietimo sistemos dalį ir taip sudaryti sąlygas vienodam valstybės institucijų bei visos visuomenės požiūriui į jaunų žmonių ugdymą.

JAUNIMO PILIETIŠKUMAS IR JO UGDYMAS

Jaunų žmonių pilietiškumas ir jo ugdymas valstybei turi rūpėti ne tik keičiantis šalies geopolitinei situacijai ar iškilus kitoms grėsmėms. Jaunų žmonių pilietiškumas svarbus visos demokratijos, pilietinės visuomenės veikimui kasdien, todėl valstybė turi skirti dėmesį pastoviam jaunų žmonių pilietiškumo ugdymui. Nevyriausybines jaunimo organizacijas yra viena geriausių terpių jauniems žmonėms ugdyti savo pilietines kompetencijas.

2012 m. atliktas Pilietiškumo ugdymo būklės kokybinis tyrimas atskleidė, kad pilietinio ugdymo dalykas bendrojo lavinimo dalykų sistemoje vertinamas kaip vienas mažiau reikalingų. Šį dalyką nuvertina tiek mokytojai, tiek mokiniai. Tyrimo metu pastebėta, kad, pirmiausia, jauniems žmonėms pilietiškumas asocijuojasi su aktyviu politiniu dalyvavimu, nėra užtikrinamas nuolatinis informacijos apie įvairias pilietiškumo formas pateikimas. Mokiniais kryptingai neformuojama pilietiškumo samprata⁵. Apie jaunų žmonių (18–29 m.) pilietiškumo ugdymą valstybėje nėra sistemingai renkamų duomenų, tad realiai sunku išmatuoti, kiek Lietuvoje gyvenantys jauni žmonės yra pilietiški. Kartu ir 2016 m. pristatytas bendras visuomenės pilietinės galios indeksas parodė, kad nors ir nežymiai, tačiau Lietuvos gyventojų pilietinė galia mažėja⁶.

2016 m. Švietimo ir mokslo ministerija patvirtino pilietinio ir tautinio ugdymo 2016–2020 m. tarpinstitucinį veiksmų planą. Nevyriausybinių organizacijų iniciatyva jame yra integruotos ir organizacijoms skirtos priemonės, tačiau numatoma šių priemonių įgyvendinimui skirta suma

⁵ Pilietinės visuomenės institutas, *Pilietiškumo ugdymo būklės kokybinis tyrimas*. Vilnius: 2012.

<http://www.civitas.lt/admin/get_file.php?id=162> [Žiūrėta 2016 04 12]

⁶ Pilietinės visuomenės institutas, *Pilietinės galios indeksas*. Vilnius: 2016.

<http://www.civitas.lt/wpcontent/uploads/2016/03/PGI2015_rezultatu-apibendrinimas.pdf> [Žiūrėta 2016 04 12]

neatitinka net minimalių poreikių, siekiant tinkamai įgyvendinti pilietiškumo ugdymo veiklas ir didinti Lietuvos jaunų žmonių pilietinę galią. Šiame plane taip pat nėra aiškios vizijos, kaip norime ugdyti jaunąją kartą ir kaip šį rezultatą galėsime išmatuoti.

Atsižvelgdami į išdėstytus argumentus, **raginame** savo politinėse programose numatyti šias pagrindines nuostatas:

- Peržiūrėti pilietinio ir tautinio ugdymo 2016–2020 m. tarpinstitucinį planą bei parengti aiškią nacionalinę strategiją, kaip bus ugdomas jaunų žmonių pilietiškumas;
- Užtikrinti kokybiškas pilietinio ugdymo pamokas mokyklose nuo pirmųjų mokslo metų;
- Parengti tinkamus kvalifikacijos kėlimo modulius pedagogams, vedantiems pilietiškumo pamokas, ir siekti, kad mokyklos kuo daugiau bendradarbiautų su nevyriausybinėmis organizacijomis, siekiant ugdyti jaunų žmonių – moksleivių – pilietiškumą;
- Stiprinti Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijų bendradarbiavimą, rengiant bendras programas jaunų žmonių pilietiškumo ugdymui;
- Įtraukiant nevyriausybines jaunimo organizacijas, nuolat ir kryptingai informuoti visuomenę apie vykstančius pilietiškumo ugdymo procesus, valstybės turimais kanalais viešinti susijusias programas bei taikyti priemones informaciniam saugumui užtikrinti.

JAUNIMO SVEIKATA

Nors dažnai jauni žmonės nesiskundžia sveikatos problemomis, valstybė privalo skirti svarbų dėmesį jaunų žmonių sveikatai, kadangi būtent jauname amžiuje formuojasi sveikos gyvensenos įpročiai. Jaunam žmogui baigus mokyklą nutrūksta pastovi ir reguliari sveikatos patikra, tad išugdyti įpročius nuo mažens reguliariai tikrintis sveikatą, sveikai maitintis, sportuoti reikia dar ankstyvame amžiuje. Taip pat svarbu yra užtikrinti kokybišką lytiškumo ugdymą mokyklose, kuris padėtų jaunam žmogui atskleisti ir išlaikyti jo lytinį tapatumą, įsmeninti bei išreikšti savąjį lytiškumą darniuose, pagarba ir lygiavertiškumu grįstuose santykiuose. Pabrėžiame, kad nuo 2014 m. Švietimo ir mokslo ministerijoje rengiama lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai

programa vis dar nėra patvirtinta, o senoji jau nebegalioja ir neatitinka šiandienos jaunų žmonių poreikių.

Dažnas jaunas žmogus Lietuvoje susiduria su psichikos sveikatos problemomis. Lietuvoje kasmet savo noru iš gyvenimo pasitraukia kelis kartu daugiau jaunų žmonių nei bendras Europos Sąjungos vidurkis⁷. Iki šiol Lietuvoje taip pat nėra veiksmingos sistemos, kuri leistų vykdyti tinkamą vaikų ir jaunimo psichikos sveikatos priežiūrą. HBSC (angl. *Health Behaviour in School Aged Children*) duomenimis, Lietuvoje 2014 m. 15 metų paauglių grupėje net 11,2 proc. vaikų ir 20,8 proc. merginų nesijautė laimingi. Kaip pagrindinės to priežastys buvo įvardijamos šios: stresas, nervinė įtampa, bloga nuotaika bei liūdesys. Pateikti duomenys leidžia teigti, jog egzistuojanti vaikų ir jaunimo psichikos sveikatos priežiūros infrastruktūra yra fragmentuota, esantys žmogiškieji ir finansiniai ištekliai yra netinkamai naudojami bei nepakankami. Manome, kad šių problemų sprendimas turi tapti vienu iš politinių prioritetų naujai formuojamoje Lietuvos Respublikos Vyriausybėje.

Atsižvelgdami į išdėstytus argumentus, **raginame** savo politinėse programose numatyti šias pagrindines nuostatas:

- Nuosekliai diegti įrodymais grįstas ir veiksmingas alkoholio vartojimo mažinimo priemones;
- Parengti tarpinstitucinę ilgalaikę psichologinių problemų, psichikos sutrikimų ir savižudybių prevencijos programą, kuri užtikrintų psichologinių paslaugų pasiekiamumą ir anonimiškumą, ypač per ugdymo, visuomenės sveikatos bei socialines sistemas, suburiant socialines, sveikatos apsaugos, švietimo, vidaus reikalų institucijas, savivaldybes ir nevyriausybinės organizacijas, užtikrinant finansavimą;
- Atnaujinti bendrojo ugdymo programas, jose užtikrinant nuoseklų ir kryptingą mokinių sveikatos kompetencijų ugdymą, prevencinių programų įgyvendinimą, siekiant įtraukti socialinius partnerius;
- Skatinti bendrą jaunų žmonių (14–29 m.) fizinį aktyvumą, siekiant fizinio aktyvumo ne žemesnio nei Europos sąjungos vidurkis iki 2020 m.;

⁷ Švietimo ir mokslo ministerija, *Jaunimo psichinė sveikata ir savižudybės*. Vilnius, 2013.
<<http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2012/12/Jaunimo-psichin%C4%97-sveikata-ir-savi%C5%BEudyb%C4%97s.pdf>> [Žiūrėta 2016 04 12]

- Patvirtinti lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai programą bei užtikrinti kokybišką jos įgyvendinimą;
- Užtikrinti, kad tarp jaunimo nevyriausybinų organizacijų, Sveikatos apsaugos, Švietimo ir mokslo bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijų vyktų sklandus bendradarbiavimas, sprendžiant jaunimo emocinės sveikatos, fizinio aktyvumo ir kt. problemas;
- Kurti tvarią sveikatos apsaugos sistemą, užtikrinančią įrodymais grįstų priemonių naudojimą, gerinant imunoprofilaktiką Lietuvoje;
- Parengti įstatymą, apibrėžiantį reprodukcijos pasirinkimą, pagalbą seksualinę prievartą patyrusiems asmenims, jaunimo reprodukcinę sveikatą, lytiškumo ugdymą ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo principus.

JAUNIMO IR SOCIALINIS VERSLUMAS

Jaunimo verslumo skatinimas ir vystymas yra esminė augančios, tvarios ir įtraukiančios visuomenės sąlyga. Remiantis „Europa 2020“ strategija⁸ ir Lietuvos verslumo veiksmų 2014–2020 metų planu⁹, efektyvios jaunimo verslumo skatinimo priemonės prisideda prie naujų darbo vietų kūrimo, kovos su ekonominėmis krizėmis ir socialine bei finansine atskirtimi. 2014 m. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) atliktas tyrimas¹⁰ parodė, kad Lietuvoje tik 4,9 proc. jaunų žmonių yra linkę kurti darbo vietas. Mažas polinkis jauniems žmonėms kurti darbo vietas ir senstanti visuomenė ilgajame periode užprogramuoja didėjančią krūvį valstybės socialinei sistemai ir turės neigiamą poveikį šalies konkurencinėje perspektyvoje.

Dar viena neišnaudojama verslumo sritis Lietuvoje yra socialinis verslumas, ypač neišvystyta sritis – jaunimo ir su jaunu dirbančių organizacijų veikloje. 2015 m. patvirtinta

⁸ Europos komisija, Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija, 2010 <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LT:PDF>> [Žiūrėta 2016 04 24]

⁹ Lietuvos Respublikos ūkio ministras, Įsakymas dėl Lietuvos verslumo veiksmų 2014-2020 metų plano patvirtinimo, 2014 m. lapkričio 26 d. Nr. 4-850 <http://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/Verslumo_veiksmu_planas_2014-2020_1.pdf> [Žiūrėta 2016 04 24]

¹⁰ OECD, *Supporting Youth Entrepreneurship in Lithuania: a review of politics and programmes*, 2015 <<https://www.oecd.org/countries/lithuania/Lithuania-Youth-Entrepreneurship.pdf>> [Žiūrėta 2016 04 24]

Socialinio verslo koncepcija susiduria su įgyvendinimo iššūkiais ir stabdo jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų perspektyvą aktyviai įsitraukti į šios naujos srities vystymą. Jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijos siekia didinti jaunų žmonių įtraukimą į kokybišką užimtumą, tačiau finansinių lėšų poreikis nėra proporcingai užtikrinamas iš valstybės institucijų. Dalis šio poreikio gali būti patenkinta jaunimo ir su jaunimu dirbančioms organizacijoms imantis socialinio verslo. Socialinės ekonomikos vaidmuo yra svarbus tiek ES, tiek Lietuvos ekonomikai - jis sudaro apie 10 proc. BVP¹¹.

Manome, kad jaunimo verslumo ir socialinio verslumo skatinimas turi būti valstybės institucijų viena iš prioritetinių veiklos sričių ir raginame įgyvendinti šiuos pasiūlymus:

- Parengti Jaunimo verslumo skatinimo veiksmų planą 2017–2022 m., kuriame įvertinus jaunimo verslumo situaciją Lietuvoje, būtų numatytos jaunimo verslumo skatinimo priemonės. Numatyti prioritetą jaunimo ir su jaunimu dirbančioms organizacijoms, ketinančioms kurti ir įgyvendinti socialinio verslumo programas;
- Remiantis gerąja tarptautinių organizacijų, tokių kaip Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija patirtimi, sukurti jaunimo verslumo indeksą bei jo matavimo sistemą ir kasmet matuoti kaip keičiasi jaunimo verslumo situacija Lietuvoje;
- Skatinti jaunimo verslumo konkursus, parengiant atskiras finansavimo programas, finansuoti su jaunimo verslumu susijusius projektus. Numatyti prioritetą jaunimo ir su jaunimu dirbančioms organizacijoms, ketinančioms kurti ir įgyvendinti socialinio verslumo programas;
- Sudaryti sąlygas tobulinti bendrojo ugdymo ir profesinių mokyklų pedagogų, aukštųjų mokyklų praktikos vadovų kompetenciją jaunimo ir socialinio verslumo ugdymo srityje. Skatinti jaunųjų verslininkų ir švietimo įstaigų bendradarbiavimą, kuriant bendrus projektus;
- Atsižvelgiant į kitų Europos Sąjungos šalių pavyzdį, kurti bei išlaikyti mokestines, teises ir finansinės apskaitos lengvatas mažosioms bendrijoms, kurias įkuria jauni žmonės;
- Siekiant užtikrinti tvarų jauno verslo augimą, raginame mažinti pirmųjų veiklos metų mokestinę ir biurokratinę našą bei kurti integralią konsultavimo ir palaikymo sistemą;

¹¹ Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, Socialinis verslas, 2015 <<https://ukmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/smulkiujo-ir-vidutinio-verslo-politika/socialinis-verslas>> [Žiūrėta 2016 04 24]

-
- Skatinti rizikos kapitalo fondų veiklą, kurių investicijos padėtų jauniems žmonėms pradėti bei plėtoti verslą;
  - Parengti reikalingus teisės aktus ir reglamentuoti sutelktinio finansavimo (angl. *crowdfunding*) veiklos sąlygas, atliepiančią jaunų žmonių, kurie naudojami šiomis platformomis, poreikius. Užtikrinti, kad atsirastų galimybės tokioms platformoms atsirasti;
  - Skatinti skirtingo profilio bendradarbybės centrų kūrimą skirtingose Lietuvos savivaldybėse ir išnaudoti turimą infrastruktūrą savivaldybėse šių centrų steigimui.

Prezidentas

Mantas Zakarka